

Til	Lied-utvalget ved sekretariatsleder Trond Fevolden, Kunnskapsdepartementet
Fra	NHO Avd. Innovasjon og kompetanse/Yrkesfag 2020
Kopi	Ragnhild Lied
Dato	14. februar 2018
Sak	Innspill fra NHO-felleskapet

Viktigheten av partenes medvirkning og innflytelse

Lied-utvalget har nå kommet godt i gang. Den videregående opplæringen er et omfattende område, og utvalgets rapporter og anbefalinger kan få store konsekvenser for det norske utdanningssystemet. Samtidig pågår et omfattende arbeid med ny regionreform, organisering av den nasjonale utdanningsforvaltningen og utvikling av verktøy for analyse og identifisering av kompetansebehov i arbeidslivet.

Arbeidslivets parter har i flere år jobbet med å modernisere de yrkesfaglige læreplanene slik at vi får en tilbudsstruktur som svarer best mulig til den kompetansen arbeidslivet etterspør. Dette har vi gjort for å stå rustet til å ta yrkesfagene inn i det moderne arbeidslivet med digitalisering og industri 4.0. Arbeidet med utvikling og implementering av nye læreplaner vil pågå for fullt. Det er også behov for å bygge opp gode og robuste strukturer med regionale kompetansesentra, effektive og kompetente fylkesadministrasjoner, fremtidsrettede opplæringskontorer og partssammensatte råd og utvalg som gir fagutdanningen sentral og lokal legitimitet og forankring.

NHO-felleskapet mener det er viktig med kontinuerlige forbedringer av dagens system. Vi er enige i problembeskrivelsen, men når utvalget berører strukturene for fag- og yrkesopplæringen, er det nødvendig å involvere arbeidslivets parter – helt fra initieringen og til at beslutninger skal tas. I følge ILO-konvensjonen nr. 142 skal brukerne av utdanningene være med å bestemme innholdet. Medbestemmelsesretten er et grunnleggende premiss for at våre lærebedrifter skal gi lærlingene to års opplæring i sin virksomhet.

Innspill til mandatets enkelte punkter

NHO og landsforeningene ønsker med dette å gi utvalget noen foreløpige innspill:

1. *For det første* skal utvalget se på om dagens struktur og innhold legger til rette for at flest mulig fullfører.

NHO mener vi må få en mer målrettet tidlig innsats der elevene får tettere oppfølging allerede fra barnetrinnene. Til det trengs rekruttering av flere faglærere og pedagoger.

En konsekvens av retten til videregående opplæring er at nesten hele kullet benytter retten. Vi vet av forskning at inntil 20 prosent ikke har forutsetninger for å starte i Vg1 på grunn av fravær og svakt karaktergrunnlag, ofte som følge av personlige utfordringer. Derfor må det settes inn tiltak som gir flere alternative opplæringsarenaer, bedre muligheter for prekvalifisering (inntil et ekstra år) og modeller som hindrer at mange ukvalifiserte og umotiverte elever havner i samme klasse som motiverte elever. Dette gjelder særlig yrkesfagene.

Videre trengs en livslang nasjonal karriereveiledning med profesjonelle veiledere som har oppdatert kunnskap om arbeidslivets kompetansebehov og utdanningsmuligheter. Denne veiledningen må være gratis tilgjengelig for alle gjennom hele arbeidslivet. Særlig skolelever trenger kvalifisert veiledning. Veiledningen skal være et supplement til rådgivningstjenesten ved skolene. Det er særlig viktig å jobbe for bedre kjønnsbalanse i utdanningsvalgene.

Læreplassformidlingen bør sørge for at alle kvalifiserte søkere får et tilbud. Tilbud og etterspørsel må samsvare med behovet, og vi må fortsette arbeidet med Samfunnskontrakten for flere læreplasser. Det må være attraktivt å være lærebedrift og det å være lærebedrift bør kobles til det å være seriøs. Her trengs sannsynligvis mer utredning.

2. *For det andre* skal utvalget se på om dagens modell gir arbeidslivet den kompetansen den trenger.

Her vil vi vise til det omfattende arbeidet de faglige rådene har gjennomført for å modernisere læreplanene. Fagmiljøer må styrkes gjennom regionale kompetansesentra. Alle skoler kan ikke tilby alt overalt. Særlig de små og mellomstore fagene trenger å samordnes, regionalt eller gjennom landslinjer. Samtidig må vi bruke virkemiddelapparatet – som Lånekassen – til å gjøre elevformidlingen mer mobil.

De nasjonale verktøyene (Kompetansebehovsutvalget) må gjøres tilgjengelig, slik at de kan operasjonaliseres lokalt og bli nyttige dimensjoneringsverktøy. Trender og analyser må avstemmes og harmoniseres med lokal kunnskap og næringsstruktur.

Det er også behov på å utvikle modeller som gir flere overgangsmuligheter mellom yrkesfagene og studieforberedende programområder. NHO-fellesskapet mener det bør utredes nærmere om det bør utvikles et yrkesfaglig påbyggingsår tilsvarende i studiespesialisering. Det vil også være hensiktsmessig å utvikle en nasjonal standard for yrkesfaglige idrettsprogram.

3. *For det tredje* vil utvalget vurdere hvorvidt modellen fremmer lærelyst og motivasjon.

NHO-fellesskapet mener vi må få en større vekt på praktisk tilnærming til læringen. Gjennom å bruke praktiske eksempler ved håndverk og teknologi, kan man øke forståelsen for basisferdigheter som matematikk. Det gir en mer variert undervisning og inkluderer flere til mestringfølelse. Koding og programmering er også viktig kunnskap for elevene, som ikke bare gir nødvendig teknologisk forståelse for sammenhenger og problemløsning, men som også gir flere arenaer for mestring. Slike tilbud må gjøres tilgjengelig og attraktivt for begge kjønn.

4. *For det fjerde* skal utvalget vurdere behov for endringer i ansvarsfordelingen mellom nasjonale myndigheter, skoleeier og arbeidsliv.

NHO mener at vi må styrke samarbeidet mellom skolen og arbeidslivet gjennom partnerskapsavtaler. Under disse kan man organisere for eksempel yrkesfaglig fordypning, lærerhospitering, skolebesøk og gjesteundervisning fra bedrifter. Stimuleringsmidler til gode prosjekter kan disponeres sentralt (for eksempel Utdanningsdirektoratet), slik at fylkene kan søke. Vi mener også det trengs et nasjonalt senter for yrkesfag, som er under etablering ved OsloMet.

Vi etterlyser dessuten en nasjonal dugnad for moderne skoleverksteder. Til det trengs statlige investeringer og målrettede prioritering fra fylkeskommunene. NHO vil sørge for at våre medlemmer leverer læreplasser, praksisplasser og gir elever tilgang på produksjonsutstyr. Skolen har på sin side et ansvar for å gjøre elevene best mulig forberedt på arbeidslivet.

Læreplassformidlingen trenger et helhetlig koordineringsansvar som mulig heller bør samles nasjonalt enn å spres på de enkelte fylkene. Dette bør i første omgang utredes.

5. *For det femte* skal utvalget se på behovet for ordninger for kompetanse på lavere nivå.

For NHO er det viktig å opprettholde kvaliteten på fag- og svennebrevet. I stedet for å legge listen lavere, mener vi at vi må styrke og utvikle lærefagene, og bygge opp den høyere yrkesfaglige utdanningen gjennom fagskolen og mesterbrevutdanningen. Vi må også tilby flere fleksible opplæringsmodeller som kan gi tidlig opplæring i bedrift.

For enkelte grupper kan man fremdeles vurdere delkvalifikasjoner som lærekandidat til kompetansebevis eller praksisbrev. Det vil fortsatt være noe behov for ufaglært arbeidskraft og en delkvalifikasjon er bedre enn ingenting. Disse modellene finnes allerede. Modulbasert opplæring kan mulig på sikt bli hensiktsmessig, i tillegg til dagens ordninger.

6. *For det sjette* står det i mandatet at utvalget skal se på hvordan man kan legge best mulig til rette for at voksne skal kunne oppnå studiekompetanse/fagbrev/yrkeskompetanse.

Statistikken viser at flere tusen avlegger fagprøve som såkalte voksenlærlinger eller praksiskandidater årlig. Dette er modeller som fungerer meget godt i dag. Endringer i opplæringsloven har også gjort det lettere å ta omvalg uten at man mister retten til videregående opplæring.

NHO-fellesskapet mener det er viktig å styrke voksenretten til videregående opplæring, for å sikre gjennomføring og muligheten for omskolering og etter- og videreutdanning. Vi ser også et økende behov for tilegnelse av fagbrev nr. 2 og 3 i tillegg til høyere yrkesfaglig utdanning.

Avslutningsvis ser vi frem til videre dialog og samarbeid med utvalget og ønsker dere lykke til videre.